

Nico Scheepmaker

Hare Majesteit

Nico Scheepmaker (1930-1990) verwierf bekendheid als (sport)journalist, dichter en columnist, maar begon als vertaler. In zijn diensttijd bij de militaire inlichtingendienst maakte hij kennis met het Russisch, waarna hij Slavische taal- en letterkunde ging studeren. Hij vertaalde onder meer Dokter Zjivago van Boris Pasternak en werk van Maxim Gorki en Dostojevski. Na zijn debuutbundel Poëtisch fietsen kreeg hij in de jaren vijftig succes als dichter en in 1958 ontving hij de Anne Frank-prijs voor jeugdige schrijvers. Hij ging de journalistiek in en schreef vanaf 1957 columns in Sport & Sportwereld, Algemeen Handelsblad, Het Parool, de Volkskrant, Hollands Maandblad, Vrij Nederland, Voetbal International en de GPD-bladen. Ook had hij een column in het sportprogramma Sportief zijn en beter worden van Henk van Dorp op Radio Veronica. Sinds 2004 wordt jaarlijks voor het beste sportboek de Nico Scheepmaker Beker uitgereikt. De bekendste van zijn vele pseudoniemen waren Trijfel (in de GPD-bladen), Hopper (in de Volkskrant) en Ivo Vettewinkel (in Sportwereld). Ook was hij jarenlang televisierecensent en werkte hij achter de schermen mee aan het programma Mies en scène van Mies Bouwman. Eind jaren zestig besteedde hij in zijn columns veel aandacht aan de dissidente bewegingen in het toenmalige Oostblok, iets wat hem in linkse kring niet in dank werd afgenomen – net als Loe de Jong en Karel van het Reve kreeg hij ten onrechte de naam een rechtse communistenvreter te zijn. Bekende boeken van zijn hand zijn Cruijff, Hendrik Johannes, fenomeen, Het jonge vadersboek en Rembrandt heeft nooit gevoetbald, waarvan de openingszin een rake illustratie van zijn schrijfstijl biedt: ‘We mogen rustig aannemen dat Rembrandt nooit gevoetbald heeft, althans niet in clubverband.’ Postuum verscheen een bloemlezing uit zijn werk, Over alles (samengesteld door Tim Krabbé), waarin ook ‘Hare Majesteit’ werd opgenomen. Het verhaal verscheen oorspronkelijk als Trijfel (in maart 1978) en VertaalVerhaal dankt Anne Scheepmaker voor de toestemming het hier te mogen publiceren.

Hare Majesteit

Mijn gesprek met Hare Majesteit Koningin Juliana vond plaats in het begin van 1959, in de Stadsschouwburg te Amsterdam, in de pauze tijdens het Boekenbal. Een boekenbal was toen nog een boekenbal, waar leden van het vorstenhuis kwamen, en ministers met al hun onderscheidingstekens op met hun vrouw aan hun arm wegturend in de verte langzaam door de menigte schreden, beducht nagestaard door mensen die hen wel herkenden maar voor geen goud zouden hebben durven aanspreken. Het was in die jaren nog de gewoonte dat de winnaars van literaire prijzen aan Hare Majesteit werden voorgesteld, en omdat ik in 1958 de Anne Frank-prijs voor poëzie had gehad, behoorde ik ook tot de uitverkorenen.

Bij een kledingverhuurbedrijf huurden we een lange jurk voor mijn vrouw, en een zwart pak waarvan de naam me ontschoten is (jacquet, smoking, pandjesjas?) voor mij, en in de pauze repten we ons naar de zaal, waartoe een kaart van een speciale kleur ons toegang verschafte. De heer Leeflang, de toenmalige voorzitter van de CPNB of een soortgelijke organisatie, was ceremoniemeester, en een van zijn herdershonden zette de bekroonde auteurs en hun vrouwen in rotten van twee in een tevoren bepaalde volgorde klaar voor ontvangst. Plotseling kwam de oekaze af dat, in tegenstelling tot eerdere berichten, de echtgenotes (of echtgenoten) de korte voettocht naar Hare Majesteit niet mochten meemaken. Tumult onder de bekroonden. Vooral dr. Victor E. van Vriesland en dr. Herman van den Bergh spraken daar luide verontwaardiging over uit, maar hun gemor haalde niets uit. Op een teken van de herdershond moest men zich losmaken uit de rij, een tiental stappen naar voren doen, bijtijds stilhouden voor Hare Majesteit, die geflankeerd werd door Chris Leeflang, waarna, na een korte introductie, een kort gesprekje plaatsvond, gevolgd door een welgemeende handdruk en de terugmars naar de zich dapper verbijtende echtgenote.

Na een tijdje stonden mijn vrouw en ik vooraan, we kregen een teken, en ik stapte zonder struikelen naar voren. De heer Leeflang las van een spiekbriefje op dat ik de dichter Nico Scheepmaker was, die de Anne Frank-prijs had gekregen voor zijn bundel *De Kip van Egypte*, en besloot die mededeling met de woorden: 'Vertelt u maar eens aan Hare Majesteit, waar gaat die bundel over?'

Een wielrenner had geen doffere dreun van de man met de hamer kunnen oplopen dan ik na deze vrije opdracht. Tja, dacht ik razendsnel, waar zou die bundel anders over gaan dan over de liefde en het verlies, en opeens kreeg ik een briljant idee! Ik zei: 'Die gedichten gaan over de liefde en zo, daar valt niet veel over te vertellen, maar waar ik de laatste tijd méér mee bezig ben, is *Dokter Zjivago* van Pasternak.'

Ik dacht: daar heeft Hare Majesteit ongetwijfeld van gehoord, zeker na die Nobelprijs, dus dat biedt meer gespreksstof dan *De Kip van Egypte*, al had die dan de Anne Frank-prijs gehad. En inderdaad, de koningin zei dat ze bezig was aan het eerste deel (het tweede deel was ik nog aan het vertalen), ze vond het heel mooi en

interessant, maar ze had wel veel moeite met al die verschillende namen voor dezelfde personen, vertelde ze. En inderdaad, Zjivago heet nu eens Zjivago, dan weer Joeri Andrejevitsj, dan weer Joera of Joerotsjka, en Lara heet Lara, of Larisa, of Larisa Fjodorovna, of Larotsjka. Ik legde de vorstin uit dat de Russen liever de voornaam en vadersnaam (Joeri Andrejevitsj) gebruiken dan voornaam en achternaam (Joeri Zjivago), dat het eerste ook beleefder is, en dat mijn professor, dr. Bruno Becker, die een inlichting wilde van een in Amerika docerende hoogleraar van Russische afkomst, dan ook een jaar lang navraag had gedaan naar diens naam en vadersnaam alvorens hem te schrijven, liever dan zich tevreden te stellen met zijn achternaam en voorletters, die hij uit de geschriften kende. Enfin, zo babbelden we heel wat af, onverstaaenbaar voor de toeziende nieuwsgierigen achter de frontlinie, en mijn vrouw vertelde me later dat ze zich al afvroeg waar we zo lang over stonden te praten, toen ze opeens de half verbaasde, half ontstelde uitroep van de koningin opving: ‘Oooh, maar u hebt het boek VERTAALD!’

Al die tijd had Hare Majesteit gedacht dat ik *Dokter Zjivago*, net als zij, alleen maar aan het lezen was, en dat ik, bij gebrek aan beter conversatiemateriaal, daarom mijn meest recente leeservaringen maar met haar was gaan uitwisselen. U begrijpt dat dit toen weer nieuwe gespreksstof bood. Jammer was alleen dat de fotografen, vlak voordat ik aan de beurt was, het bevel kregen zich terug te trekken omdat het flitsen Hare Majesteit te veel hinderde, dus een BEWIJS dat ik ooit in vorstelijke kringen heb verkeerd, kan ik er helaas niet bijleveren.